

SCHOLION.

Cum nuper alterum volumen operis philosophici clarissimi viri Thomae Mariae Zigliara O. P. prodierit, in quo nonnulla carpit auctor a me tradita, operae pretium me facturum censui si in praecipuis saltem ex his (ceteris enim responsio obvia est) facerem satis paucis meis lectoribus.

Itaque in Cosmologia L. II. c. II. a. 3° improbat quod docuerim rationes esse cur dubitemus an vere S. Thomas statuerit distinctionem realem inter materiam primam et formam. Et cum ad huius dubitationis invidiam amolendam dixerim: *per plura secula a pluribus tanquam certum S. Thomae dogma retentum esse, quod deinceps facillimo negotio demonstratum sit esse a Thomae doctrina alienissimum*, postulat a me cl. auctor ut ostendam *dogma aliquod ut certum S. Thomae ab omnibus interpretibus constanter fuisse retentum quod postea facillimo negotio demonstratum fuit a S. Thoma alienissimum*. Profecto non video cur a me id exigat: non enim dixi *ab omnibus*, sed *a pluribus*; quo termino nec opus est intelligere maiorem partem interpretum, sed simpliciter *multos*; *plures* enim haud infrequenter sunt *οἱ πολλοί*. Iam vero ratio dubitandi ducta est ex certis principiis doctrinae S. Thomae ex quibus videor mihi tanquam consequens necessarium colligere negationem illius realis distinctionis. Cum ergo censeam nota fuisse S. Thomae consecretaria necessaria suorum principiorum, hinc moveor ut dubitem an S. Doctor aliis in locis, in quibus affirmare dicitur eam distinctionem, reapse illam affirmet. Ait cl. auctor me certissime falli, nulla enim est ratio cur de sententia S. Thomae hac in re dubitetur. Non is profecto sum qui velim huiusmodi de causis perpetuas quaestiones movere; relinquo ista proinde iudicio lectoris: fateor tamen quod testimonia a cl. auctore recitata, et responsiones argumentis meis adhibitae dubium haud mihi excusserunt,

nec erat cur ipsum doleret me aliquid a se prolatum non legisse; certior enim ipsum facio quod omnia perpenderit. Adhuc autem desideratur explicatio qua doctrina quae S. Thomae tribuitur cum omnibus suis principiis a me recitatis apte componatur. Verum ex his non pendet solutio quaestionis realis. Est tamen aliquid in hac cl. auctoris disputatione ad quaestionem non criticam sed realem spectans, quod nequeo praeterire.

Scilicet cl. auctor redarguit aequivocationis universam meam disputationem de materia et forma, eo quod rationem non habuerim duplicis distinctionis substantiae incompletae tum in ratione speciei tum in ratione substantialitatis. Ego quippe admissa priore ratione substantiae incompletae in ratione naturae, nego posse esse substantiam incompletam in ratione substantiae. Nam ens quod incompleta substantia dicitur, si non est accidens, ut supponitur, vel est ens per se existens, vel non. Si est ens per se existens, est in ratione substantiae vel substantialitatis completum; si secus, id contingit vel quia non est ens, vel quia non est per se existens: atqui non primum, quia sic nihil esset; nec secundum, quia rursus nullum esset ens. Nam hic modus essentialis est substantiae, et est in indivisibili situs; si ergo deest, deest totus, eo autem deficiente neque est ens cuius est modus, ideoque nulla est substantia, et idcirco nihil. Et sane nequeo probare notionem substantiae incompletae in ratione substantialitatis quam tradit cl. auctor in Ontol. L. III. c. II. a. 2°: *substantia ita alteri unita ut non solum cum eo componat unum esse specificum, sed etiam unum subiectivum principium operationis specificae in omnibus dicitur substantia incompleta non solum in ratione speciei, sed etiam in ratione substantialitatis*. Haec autem videtur notio substantiae incompletae in ratione naturae. Ratio enim τὸ esse incompleti petitur ex imperfectione principii operantis; atqui cum in medium adducis principium operationis consideras rationem naturae, non substantiae. Verum ratio discriminis e sententia cl. auctoris, nisi fallor, haec est: cum τὸ operari sequatur τὸ esse, subiectum illud quod nullam

per se operationem habet nec habet esse per se, ideoque incompletum est in ipsa ratione substantiae; e contrario si qua substantia habeat quidem aliquas operationes quas per se exerceat, alias autem non nisi alteri coniuncta, quocum simul specificas aliquas operationes edere valeat, erit incompleta in ratione naturae. Habeo aliqua advertenda: 1° Principium illud: *operari sequitur esse* hoc modo quoque acceptum ut *operari per se* consequatur necessario ad *esse per se* ita ut hoc nequeat esse sine illo, est ne demonstratum? probatur ex analogia, quia generatim *operari sequitur esse*; attamen quis dicere posset quod ut ad τὸ esse sequatur τὸ operari non est opus ut ad τὸ esse per se sequatur necessario *operari per se*. Sequitur quidem potestas alicuius operationis ad ipsum esse, omnis scilicet realitas aliquid facere potest, sive per se solam sive cum alio: verum quid prohibet aliquid quidem per se existere ideoque operari posse, sed non nisi coniunctum cum alio, ita ut ab eo operatio procedat sed non nisi posito etiam alterius concursu? 2° Quaestio duplex fieri potest: prior facti, an certo constet esse huiusmodi substantiam ita incompletam; altera possibilitatis, an esse possit. Pro solutione prioris quaestionis nequeunt afferri formae substantiales corporum aut materia prima, quia de his disputatur: provocatur autem ad animas brutorum quae nullam habent operationem sine corpore. Atqui dico quod probatio haec non est efficax. Etenim ut ostendi in Anthropol. Th. III. p. I. asserenda est huic animae aliqua operatio sive ἐνεργεια, cui non communicat corpus quod se habet quoad illam ut patiens. Si enim anima veluti forma actuat corpus, modificat ipsum, in qua modificatione inducenda locum habet vera ἐνεργεια animae solius, ut declaravi in Ontol. Th. XXV. Quoad alteram quaestionem aio primum possibilitatem huius substantiae incompletae in ratione substantialitatis nec esse evidentem nec esse demonstratam, eademque, quod notandum est, difficultate laborare quo laborat systema scholasticum de materia prima et forma substantiali, quod cl. auctor tenet carere valore demonstrativo. Aio secundo, meo saltem iudicio, propter argumenta quae me movent;

id non esse possibile. Nam ut superius arguebam, hoc quod dicitur substantia incompleta, non potest esse per se existens, quia sic esset completa in ratione substantiae; nequit esse partim per se existens, partim non per se existens, quia ille est modus essendi in indivisibili situs; nulla ergo ratione est substantia, et perperam substantia vocatur. Cum ergo systema scholasticum innitatur huic possibilitati quae eodem iure negatur ac negatur materia prima et forma substantialis non subsistens, videat potius cl. auctor an qui pro defendendo eo systemate provocant ad illud principium tanquam certum, supponant quod est in quaestione: nos vero illud impugnantes hoc ipsum principium reiecitimus.

Quoniam vero miratur cl. auctor esse aliquem qui dubitet de sententia S. Thomae in hac re, cum adeo clara eius prostent testimonia, si mihi facultatem tribuit, vellem ad excutiendam hanc admirationem uti argumento ad hominem, adhibita tamen aliqua suppositione quam mihi, spero, non negabit. Suppono scilicet ipsum velle sequi doctrinam S. Thomae, saltem in quaestionibus praecipuis, cuiusmodi ea est quae ad Ideologiam spectat. Iam vero in Psychologia l. IV c. I. a. 2. intellectum agentem defendens ita ipsum declarat ut non sit nisi vis abstractiva intellectus cognoscentis. Atqui non sunt clariora testimonia S. Thomae quae allata ab eo sunt pro materiae et formae reali distinctione quam quae afferri possunt pro distinctione utriusque intellectus, ut liquet I p. q. LXXIX a. 3 deinceps. Censuit tamen cl. auctor se posse aliter sententiam S. Thomae interpretari. Cur ergo et aliis in alia re simili non licet? factum quidem eius non improbo, licet videar mihi improbare posse modum quo adversarii scholasticorum in ea quaestione de intellectu agente refelluntur. Talis enim repraesentatur eorum impugnatio ac si reicerent sententiam quam ipse defendit, quamque exhibet ut sententiam scholae. At res non ita se habet. Illi enim impugnant doctrinam duplicis intellectus distincti, ac tuentur reapse illud idem quod cl. auctor defendit. Nec ad negandam facultatem hanc distinctam quae dicitur intellectus agens, opus est esse cartesianum,

nam Durandus, puto, non fuit cartesianus: neque certe ipse auctor censeretur inter cartesianos.

Ceterum laudandus est cl. auctor quod candide fateatur quaestionem de principiis constitutivis corporeae naturae versari in materia opinabili, et doctrinae scholasticae in hac re deesse valorem demonstrativum; atque ad eam confirmandam solo argumento ducto ex mutationibus, ut aiunt, substantialibus utatur. Cosm. L. II. C. II. a. 2. Ita enim forte fiet ut non pauci intelligant se perperam quaedam argumenta nova excogitasse pro eo systemate; sibi que persuadeant immerito prorsus tanquam fundamentum totius philosophiae statui eam scholasticam doctrinam de principiis essentialibus corporum.

Venio ad aliam quaestionem, *utrum anima rationalis det corpori ipsum esse physicum corporis*; quam cl. auctor tractat in Psych. L. II. c. II. a. 2. meisque in contrarium argumentis nititur facere satis. Censeo rem illi non bene cecidisse, licet brevitatis forte causa ita argumenta mea contraxerit ut non minimum virium amittere videantur. Ceterum hoc omisso video in responsione ad primum argumentum non habitam esse rationem primi consequentis, in quo tamen punctum est difficultatis. Audio quidem Thomistas non docere animam rationalem formam esse quae intrinsece essentia sua constituat corpus, aut quod eadem sit pars corporis (quod eos docere nunquam affirmavi, sed imo supposito quod id nolint, ex hoc falso consequente arguebam ad eversionem antecedentis), verum eosdem docere animam esse formam corporis dantem esse corporis eminentiore quodam modo quatenus activitate sua praestat id quod forma corporeitatis praestaret. Si ita est, nihil habeo modo quod reprehendam: adverto tantum quod sic respondens relabitur in sententiam scoticam. Nam assignanda est utique forma qua simul cum materia prima constituatur intrinsece corpus humanum; corpus enim ex duobus elementis essentialiter exurgit materia, et forma quae communicatione suae essentiae constituit cum materia corpus. Si concedis hanc formam vel supponi in materia ab anima, vel ab eius acti-

vitae produci, aliud prorsus dicis quam quod ego impugnare aggressus sum, imo illud ponis quod ego argumentis meis stabilire curavi.

Eadem animadversio adhibenda est responsioni traditae argumento quod duco ex doctrina Concilii Tridentini; cuius vim effugere non potest nisi qui neget animam rationalem constituere intrinsece cum materia prima corpus, illudque neget ex quo hoc necessario sequatur, cuiusmodi est, ut ego censeo, sententia docens animam rationalem eam formam esse quae det ipsum esse corporis physici.

In argumento ducto ex forma cadaverica putabit forte lector me non probasse ultimam minorem quae negatur a cl. auctore. Quoniam ipsam longa disputatione probavi, nec argumenta mea impugnata sunt a cl. auctore, imo praeterita, non opus est ut alia addam.

Ad Concilii Viennensis auctoritatem quod spectat temperare mihi non possum quin amice conquerar cum cl. auctore de modo quo hanc tractavit materiam. Questio sane non est an doctrina scholastica definitione viennensi contineatur, sed quaestio est an ea contineatur doctrina scholae Thomisticae, quae haud recte exhiberetur ut doctrina communis scholae. I. Iam demonstravimus Anthropol. Th. XIV sensum tunc communem harum phrasium *forma corporis perse et essentialiter*, cum de anima dicerentur, non fuisse thomisticum, eaque argumenta dissolvere oportebat ut aliquid efficeretur. Praeterea cur non advertitur tunc solum fuisse a Romana Sede ad decretum viennense provocatum cum errores exorti sunt contra unitatem principii vitalis, non circa modum unionis. Porro nostra interpretatio, quae tot theologis scholasticis communis est, nullam iniuriam Concilio facit: nulla enim ratione vim eius definitionis imminuit, aut inducit Patres viennenses hypothetice loquentes; sed absolute eam definitionem accipit, eiusque verum sensum venatur. Si quae disputavimus in citata thesi conferantur, confido fore ut aequus lector iudicet thesim eam nostram adhuc intactam manere: atque nulla nos praeiudicata opinione aut mala fide ad interpretationem decreti viennensis accessisse.

APPENDIX

Institutionibus nostris philosophicis, quas *συν Θεω* tandem absolvimus, opportunum ducimus subiicere dissertationem conscriptam a clarissimo olim collega nostro in Gregoriana Universitate PETRO TEDESCHINI, quem sub initium huius anni MDCCCLXXVI morte praereptum omnes qui eum noverant doluerunt. Qui nisi improbo ac diuturno capitis dolore prohibitus fuisset, philosophiae cursum, quem iam magna ex parte litographice ediderat, reliquisset nobis, optimum sane opus non modicam ingenio suo laudem maximamque lectoribus utilitatem allaturum. Duplex autem ratio ad hanc dissertationem edendam nos impulit. Et primo quidem quia in eo argumento ipsa versatur quod non satis perspectum et pluribus forte ignotum lucem non exiguam afferre potest quibusdam thesibus quas in hoc cursu stabilivimus. Deinde vero quia gratum fore putavimus iis qui illo Professore sunt usi, si aliquid specimen eius accuratissimae disciplinae in qua fuerunt instituti ab oblivione vindicaremus. Sic et nos quoque, quatenus nunc fieri licet, optimo collegae sui ipsius opibus parentabimus.

QUAESTIO HISTORICA

de corpore simplici quoad essentiam

AUCTORE PETRO TEDESCHINI S. I.

Illud saepe audire contingit scholasticos omnes philosophos existimasse compositionem ex materia et forma substantiali in corporibus ita esse de ipsa ratione corporis, ut